

ՄԻՒՆԱՏԻՅԵՒ ԷՐՃԻՅԱՍ

ՐԻՍԱԼԷՅԻ ՏԷՎՐԻՅԷ

ԻԼՄԻՅԷ, ՍԱՆԱԹԻՅԷ, ԱՏԱՊԻՅԷ ՎԷ ՍԱՅԻՐԷ

ԹՈՒԼԻՍ

1859

ՐԻՍԱԼԷ 3

ԼԻԹՕԸ, ԳՈՒՅՈՒՍՈՒ

Պունտան էվլէ չըգարընան իբինճի ըիսալիմիզտէ իլմի արգ հագգընտա պահս օլունտուգտա, եէրին իչինէ կնիլիքճէ սըճագլըգ արթըպ, վէ հաթթա տէօրթ պին արընն գատար տէրինլըտէ, պիւթիւն պիւթիւն գայնար սու չըգաճաղը պէյան օլունմուշուտու : Ճիւմէ ալէմին պիլտիկի պիր քէյֆիլէթ տիր.քի, սու տէ.տիկիմիւզ շէյ տայիմա թէրաղիլէնմէք իս.թէյիպ, վէ պու թէրաղիլէնմէք գաիտէ.սինտէն ալարագ ֆիսքիլէր վէ շա.տիրվանլար եաբմագ, վէ սուլարըն եօ.գարը եօգարը ֆըշգըրմանըն կէօրիւպսէ.ֆա տույմագ, հէման տիւնեանըն հէր թարաֆընտա մին էլ գատիմ իճրա օլա կէլմէքտէ տիր : Խնսան էվլատը ազլ ու ֆիբըրինի իլէտիպ չարըշտըղը հալտէ, բէք չօգ միւճիլգաթլէր հուսուլէ կէթիլիւպ, բէնտու ճինսինին գատը ու գըյմէթինի թէրֆի իտէպիլտիկինէ նիսպէթլէ, թէմ պէլ թէմպէլ վէ նատան նատան տու.րուպ գալըղը սուրէթտէ հայվանլէր մէ.սապէսինէ գատար ինուպ, կիրիֆթարը զարուրէթ օլտուղու հէր սաաթ վէ հէր տագըգա կէօրիւլմէքտէ տիր : Անաթօ.լունմուղուն բէք չօգ եէրէրինտէ, նիչ

սուլարըն պօլլուղու, վէ արագինին կէնիլ.լիկի վէ միւնպիթլիկի մէթրուգ գալմագ.տէ իբէն, պաղը եէրլէրտէն տախի սու.լարընըն գըլէթի սէպէպինտէն մահսու.լարընըն ազըղընը թէշէքքի իյլէմէքտէ տիրլէր, ֆէգաթ շունճա սէնէլէրտէն պէրու օլունան թէշէքքիլէրէ պայիս օ.լան քէյֆիլէթլէրին հիչ պիրիսինին թէսվիլէսի վէ չարէսի հագգընտա միգ.տարի զէրրէ պիր զայրէթ վէ պիր իճ.րաաթ կէօրիւլէմէյուպ, իլլա գուրուճա պիր լաֆգէնլըքտէն իսլարէթ օլտուղուն.տան, պիր թագըմ գարըլարըն հէր սա.պահ եաթագտան չըգար չըգմագ եանըն.տա պուլունանլէրէ կիճէտէն կէօրտիւկիւ.պիհուտէ տիւշլէրի նագլ ու հիքէայէ իյ.լէմէսինէ թէշպիհ օլունսա ճայիլ տիր : Էվրօքատէ հէր պիր շէյտէն պիրէր ֆա.յիտէ հուսուլէ կէթիլմէք, արթըգ պիր առէթ հիւքմիւնէ կիրմիշ օլտուղունտան վէ պաղը եէրլէրտէ իսէ միգտարի քիֆա.յէ սու պուլունմատըղընտան, համիլէթ ու պասիլէթլէրի սէմէրէսինտէն օլարագ, պու ինուսուսուն տախի պիր չարէսինէ տէսթրէս պիրլէ, ֆէվայիտի քէսիրէյէ նայիլ օլա պիւմիլլէր տիր :

Տէօրթ թարափընտա , վէ եախօտ պիր իբի թարափընտա թաղար պուլու- նան պիր մէմէքէթ վէ եախօտ պիր ա- րազինին ալթընտա , թա' թաղարըն եիւզիւնտէն պաշլարպտա աշաղը օվալա- րա ինիլինճէյէ գատար , արալըգ արալըգ պէշ օն եերտէն գազըլտըգտա , այնի ճինստէն գոււմ վէ եախօտ սայիր պիր ճինս սույու հըֆը իտէ պիրիճի մատէն , վէ անտէն սօնրա տախի պիր սէրթ մա- տէն րասթ կէլէճէք օլտա , հալիյէ , եա- դան եաղմուրլարըն սուլարը , կէրէք թաղ- րարըն վէ կէրէք օվալարըն եիւզիւնտէն սիւզիւլէրէք , վարրպ օլ եոււմադ թօք- րագ պուլունան գաթըն իչինտէ թօքլա- նաճաղը աշիքեթր տըր : Հալ պուլի երւ- օն իբի այ եաղմուրլարըն վէ գարլարըն սուլարը կըքիք օլմայրպ , վէ սուլար իսէ , եէրլէրին արթընա պիրտէն պիրէ կէլէմէ- յիպ , իլլա եավաշ եավաշ կէլէ պիրէճէ- կինտէն , թապիաթիյէ , հէր կիւն հէր սաաթ , օլ գոււմալ վէ եախօտ եոււմադ տէօլէյին իչինէ սու պիրիքմէքտէ պու- րունաճադ տըր :

Իւտի պու հիսսալէր պէօյէ տէր- քեար իբէն , շէօյէ գըյաս օլունսա քի , էօյէ պիր մահալտէ թաղըն Լօգարուսըն- տան օլմայուպտա , իլլա օվայա եագըն ա- շաղըլարտան պէշ եիւզ արշըն տէրինլիք- տէ պիր գույու գազըլտըգտա , էօյէ պիր սու մէյտանէ կէլիպ , քէզալիք թաղըն եիւզիւնտէն տախի այնի տէրինլիքտէ վէ եախօտ զիյատէ կըքիք տէրինլիքտէ , Ֆէ- գաթ այնի ճինս տէօլէք իչինտէ , եանի տիմէք իսթէրիզ քի , եէրին ալթընտա , օլ սու պիրիքմիշ օլան տէօլէք , թաղ ի- լէ օվանըն ալթընտան իլհագըրէթի օլա- րագ , սու չըգմըշ օլտա , գահվէխանէլէր տէքի , Ֆիսքիյէ իլէ , եօգարուտէքի սու քիւքիւ միսիլիւ , սուլարտա պիր եիւքսէք- լիք վէ պիրտէ ալլագլըգ վուգու պուլաճա- ղը շիւքհէսիզ տիր : Վէ օլ վագթ օվա- տաքի գազըլան գույունուն սույու եօգա- րուքի սույուն եիւքսէքիլիլիլէ թէրազի- լէնմէսի լաղըմ կէլէճէկինտէն , արթըգ , մահալ ինէ կէօրէ , եէր եիւզիւնտէն պիր չօգ արշըն եիւքսէյէ գատար , սույուն քէնտու քէնտույէ ֆըզըրըպ չըգաճաղը ,

գօլայճա անաշըլաճաղը աշիքեթր տըր :

Իլմի արղա մալիւմաթը օլանլար պիր մահալ ին վագ ու հիյէթինի , արագի- սինին թօքրազլարըն ճինսինի քէշֆ ու թէֆթիշ իլլէտիքտէ , պու եօլտա գույու գազըլտըգտա սու չըգա'րմը , չըգա'ղ մը , վէ գալ արշըն տէրինլիքտէ , վէ գալ տէ- րէճէ սըճագլըգտա չըգապիլէճէկին ան- լայըպ խապէր վիւրէպիլիլէր :

Իլթէ պու գապիլտէն , վէ իլք տէ- ֆա , Ֆրանսոս թօքրաղընտա օլարագ , Արթօա գազաւընտա Լիլէր շէհրինտէ 1126 սէնէսինտէ , պու հիւնէր րունիւմա- յի գուհուր պիլլէ , հալեա պու կիւնէ գատար , գազանըն իսմինտէն ալարագ - Ֆրանսուլար (բիւի արթէգիւն ,) տէմիշ- լէր , վէ պիլլէր տախի Արթօաղ գու- յուսու թէսմիյէ իլլէմէյի ճայիզ կէօր միւշիւզ տիր : Պատէհու 1534 սէնէսին- տէ , Ֆրանսըգ գըլը պիրինճի Ֆրան- սօանըն գըլ գարընտաղը , Ալանսօն տիւ- շէսի , Մարիէրիթ տըվալօա տինմէքէ մէշհուրէ , տիւշէսին իսայրխաշըղը սէ- մէրէսինտէն օլարագ , Փարիստէ , Դըբըլը չըճո-գլար խասթախանէսի նամիյէ միւ- սէմմա իսայրէթխանէսին , եաբըլմասըն- տա , մէրգումէնին միւրատը իւզըն , եինէ Արթօա , վէ շիմտիլէրտէ Արրաս թա- պիր օլունանէյալէթ թարափլարընտան , ժագ Լըպօրնէ նամ մէշհուր պիր հա- մամճը ճէլպ օլունարագ , պիրինճի տէ- ֆա Արթօաղ գույուսու Փարիստէ իհ- տաս օլունմուշ իսէտէ , արթըգ 1821 սէ- նէսինտէն պէրու , կէրէք Ֆրանսատա , կէ- րէք Ճէրմանիատա , կէրէք Բրուսիատա վէ կէրէք էվրօքանըն քէք չօգ մահալլէ- րինտէ , մէզպուր գույունուն իսթիմալի քէսրէթ պուլուպ , հաթթա , սանաթը մէզպուրէնին իլէրուլէյիպ քէսպի սու- հուլէթ իլլէմէսի իլլին , նիլէ ալլմէրէ , կէրէք Էնճիւմէսի տանիշ վէ կէրէք շիւ- քէթի զէրաաթ վէ շիւքէթի զայրէթ ու թէշվիգաթլէր թարափլարընտան , միւ- քէաֆաթ ու աթիյէլէր թէրթիպ վէ թապիւմ օլունմուշ տուր :

Իլիհայէթ շիմտիլէրտէ պու սանաթ քէք իլէրուտէ վէ միւֆիտ պիր սանաթ վէ քէյիլիլէթ սըրա սընա կէլիպ , Ֆրան-

սա Թօբրաղընտա նիչէ մահալէրտէ , մէ-
սէլա , Թուրտա , Սէնթ-Ուէնտէ , Սէն-
Տէնիստէ , Էլզէօֆտէ , վէ Բէրբինիան-
տէ . Ճէրմանիատա Սկիւթկարտտա ,
վէ Միւնիքտէ , վէ Խնկիլթէրրասա ,
Լիվրբուրտա , Մագ-Ֆէնօրտա , վէ տա-
հա սայիր նիչէ մահալէրտէ , Արթօաղ
գույուսու սուլարընա մալիք օլունտուգ-
տան գաթինաղար , հաթթա 1847 սէ-
նէսինտէ Մըսըր վալիսի խըտմէթինտէ
պուլունան պիր Ֆրանսըզ միւհէնտիսի
մարիֆէթիլէ , խարապ օլմուշ Մէնֆ
շէհրի արաղիսինտէ , պիր Փագըր չիֆթ-
ճինին Թարլասընտա , պիր գույու գաղը-
տըղընտա , հէման սու տուր Ֆըշքըրմաղէ
պաշլամասըլա , Իֆրաթ մէրթէպէ պիւ-
լիւբիլքտէ պիր ինճու Թանէսի մէյտա-
նէ կէլէրէ , պատէհու , տիւրրի մէզպուր
մըսըրտա պիր աճէմ Թիւճճարըրմէնի-
լէ գըրգ պին ատէտ իրեալա սաթըլա ,
վէրէք Փագըր չիֆթճինին վէ կէրէք միւ-
հէնտիսի մէրգումուն պայիսի մէսէրրէթ
ու իգպալի օլմուշտուր :

Պու Թարգ գույուլար գաղմագ ,
կէրչի բէքտէ Էնի օլմայուպ , իլլա գէմա-
նը Էվայիլտէ կէրէք Չինտէ վէ կէրէք Մը-
սըրտա տախի մալիւմ օլմուշ օլտուղու ի-
թիգատ օլունմագտէ իսէտէ , Էվրօփատա
անճագ օն իբինճի տէհրտէն պէրու ի-
ճանօլունուպ , Էլհալէթիլհաղիհի , մէշ-
հուր օլան էն պիւլիւք վէ էն սույու չօգ
գույու , փարիս շէհրի եագըն բէօյլէրին-
տէն Վընէլ նամ բէօյտէ , մաքինաճը
Մ . Միւլօ մարիֆէթիլէ , 1833 Թարի-
խինտէ գաղըրմասընա միւպաշէրէթ օլու-
նուպ , 1841 սէնէսինտէ իսթամ բէզիր
օլարագ , եաղ վէ գըշ 27 տէրէճէ սը-
ճաղըլտա , տագըգատէ 2500 օգգայէ
եագըն , վէ սապունու տախի բէօբիւրթ-
տիւրիւր Թէմիզ սու Ֆըշքըրման գույու-
տուր : Մէզպուր գույունուն տէրինիլի ,
700 արշըն օլուպ , աշաղըտան Էօղարու-
լէ գատար ուղաթըլմըշ օլան պիր նէվի
բաճ պօրունուն իսէ , աշաղաքի աղղընըն
գութրու ալթը բարմագ , ֆէգաթ Էօ-
ղարուքի աղղընըն գութրու , Էանի էնի ,
օն տօգուզ պուշուգ բարմագ գատար
տըր : Մէրգում Մ . Միւլօ 1855 սէնէ-

սինէ գատար հայաթտէ օլուպ , հալեա
հայաթտէ օլմասը տախի մէմուլտէն օլ-
տուգտան պաշա , պու սանաթ հաղգըն
տա իճատ իյլէտիկի պուրկուլար վէ սա-
լիր ալաթէր սայէսինտէ , շան ու շէօհ-
րէթի , Վէյալի գէսլանը բիւլլի բէսան օլ-
մուշ տուր :

ԲԱԹԱԹԻՍ

(Ն : 1 Իսալէտէն պագընէ)

Բաթաթիս իհտաս օլունմագտան էվվէլ ,
չօգ տէֆա վուգուա կէլէն գըթըղլարա
գարշը պիր չարէ տիւշինիլմէք իւղրէ ,
1771 սէնէսինտէ Ֆրանսա մէմալիքին-
տէն , իլմու սանաթ իուսուսունտա մէշ-
հուր պուլունան , Պէլանսօն շէհրի էն-
ճիւմէնի տանիլի՝ Թարաֆընտան , ու-
մումէն ահալիլէ շու սիւալ , Էանի՝ « Խն-
սան էվլատընը շու գըթըղ տէնիլէն զա-
լմպէլատէն գանդի մահուլ իսէլաս ի-
տէպիլիր , տէյու Թագտիմ օլունտուգտան ,
Բարմանթիլէ իսէ , գաթէն , պէօյլէ պիր
ֆըրսանթէ պէքէմէքտէ իքէն , հէման
պիր լայիհա՝ Թահրիր , վէ գալի իսպաթ-
լէր իլէ , պէլայի մէզպուրէ գարշը , ան-
ճագ բաթաթէսին պիր տէվա վէ պիր
չարէ օլապիլէճէկին հէր վէճ իլէ պէ-
յան ու Թագըրի իյլէտիքտէ , մէրգու-
մուն լէյ ու Էֆբէարը միւֆիտէսի՝ , էն-
ճիւմէնի մէզպուր Թարաֆընտան Փէվզ
Էլղայէ հիւսնի ըաղպէթ , վէ Թահսին՝ ու
աֆէրինլէրէ շայէսթէ՝ պույրուլտուգտան
գաթի նաղար , Պիւֆօն , Գօնտօրսէ , վէ
Վօլթէր կիպի Էհլի ֆէթանէթլէր , վէ
սայիր ալիմէր Թարաֆըրընտան տախի ,

1 Ֆրանսըղճատա Ագատէմեա Թապիր օլունտուր
քի , պիր Թագըմ ալիմէրտէն միւրէթթէպ պիր
մէճիս տիր :

2 Քեաղըտ ըիսալէ :

3 Փաիտէլու :

4 Բէք չօգ :

5 Պէյլմէք :

6 Լայըր :

միւթէատտիտ՝ թէշէքքիւր նամէլէր իր-
սալիլէ , մէրգուսուն համիլէթի մէր-
զուպէսի , վէ տիրայէթի միւսթահսնէ-
սի , գաթ պէ գաթ մէտհ ու սէնա գը-
լընմաղէ , միւսէրաւաթ՝ օլունմուշ տուր :

Ֆէգաթ , Բարմանթիլէնին հագ-
զընտա զուհուրէ կէլէն , պու գատար
թահսինաթ , վէ պու գատար թէշէք-
քիւրաթ տախի , բաթաթէս տիւշման-
լարընըն , մէրգուսն գարը իճրատէ պի
գուսուր պուլունան հիճվ ու իսթիհզա-
լէրինի տէֆ ու մահվ իտէմէմիլէր իսէ
տէ , մէրգում տախի , հատտէն էֆ-
զուն էհլի զայրէթ ու սէպաթ՝ պիր զաթ
պուլունտուղու հասէպիլէ , գաթանհի-
րիֆթարը՝ մէյուսիլէթ՝ օլմայուպ , իլլա
պիլազս՝ , գայալար արասընտա աթ օյնա-
տարագ , էլպէթտէ պիր կիւն տիւզ օվա-
յէ չըգարըմ միսիլիւ , էֆքէարընտա
սապիթ գալտըգտան պաշգա , քէյֆիլէ-
թէ տահա զիյատէ պիր ըհվնագ՝ վիրմէք
միւրատիլէ , օլ վազթին կէրէք զազէ-
թալէրի , վէ կէրէք սայիր էվրագլէրի
վասէթասիլէ , ալէտտէվամ բաթաթէս
հագզընտա պահսլար նէշը իյլէմէքտէն
տուր օլմամը իսէտէ , նիլէ ալիմ վէ ա-
ղիմ զէվաթըն , վէ խուսուսիլէ տիւք
տ՝ Օրլէան տինմէքլէ մէշուր պիր զաթըն ,
հիմայէթ ու սիյանէթի տախի , քէնտու-
յէ պիր ճէսարէթի ճէսիմէ , վէ պիր զայ-
րէթի միւհիմմէ օլմուշտուր :

Հաթթա օն ալթընճը Լուի գրալ ,
պիլզաթ քէնտուսի տախի , բաթաթէս
թարաֆտարընըն թարաֆընըն թուլմայը
իթթիլալ , վէ պու խուսուս իսէ միւյիս
սէր օլտուղու թագտիրտէ , միլլէթ ու տէվ-
լէթ ինին ֆէվայիտի քէսիրէսինէ պայիս
օլաճաղը էֆքէարընա աղալ իտէրէք ,
1781սէնէսի էվայիլինտէ , Սապլօն օվա-
պընտան , Բարմանթիլէյէ սէքսէն տէօ-
նիւմ դատար արաղի վէրիլմէսինէ Լմր ու

Ֆէրման իյլէմիշ իսէտէ , էօյլէ պիր զայրի
միւսմիր պուլունան մահալտէ , մէրգու-
մուն թէճրիւպէսի պիւթիւն պիւթիւն
հիլէ չըգըպ , քէնտուսի իսէ ալէմ ինտին-
տէ պի նամուս օլաճաղըն սույի մէղէնէ
իտէրէք , զահիպ օլտուղու թարիգը պիր
նէվի տիվանէլը տիր տէյու Փասլ ու
զէմմ իտէնէրէ գարը , մէրգում անճագ
շու գըսա , Ֆէգաթ թէհէսիրլի , Եանի ,
“հէմ իճրա իտիւպ պաշա չըգարաճա-
ղըմ , վէ հէմտէ պէնիմ պու թէշէպպիւ-
սիւմ էլպէթտէ միւյէսսէր օլաճագ տըր”
ճէվապընը վէրէրէք . քէյֆիլէթին իճրա-
սընա միւպաշէրէթ իյլէմիշտիր :

Վէ պատէհու ալէա պիր մահ-
սուլուն հուսուլէ կէլտիլին կէօրէրէք ,
օգօստօս այընըն էիկիրմի տէօրտիւնճիւ
կիւնիւ , գրալ մէգպուրուն իսէ աուրըն
կիւնիւ օլուպ , նիլէ զիյնէթ ու զիյա-
ֆէթլէր իճրա օլունմագտէ պուլունաճա-
ղընտան , հէման , բաթաթէսին չիլէքլէճ
րինտէն պիր տէմէթ թէրթիւ պիրլէ ,
թօղըու վէրսայ՝ սարայընա գօշարագ ,
զաթը հաշմէթ մէապլէրինէ , մէգպուր
չիլէքլէրի իրսալ , վէ պէրապէր տախի շու
քէլամլէրի իսալ իյլէմիշ տիր . Եանի , “ինա-
յէթքէար էֆէնտիմին հուզուրի ինսանի-
յէթքէրլէրլէրինէ , թարաֆը քէվմէկըն-
նէմտէն թագտիլմինէ ճէսարէթ գըլընան
իշյուլ չիւքիւֆէլէրին իսէ նաչիլէթինէ

1 Չօդ :

2 Աճէլէ :

3 Սէօղիւնտէ վէ նիլէթինտէ գալի տուրմագ :

4 Ասլա :

5 Կիրմէք , ալւմէք :

6 Իւմիտ քէսիլլէլի :

7 Զըտտընա :

8 Բարլագըլ :

1 Փարիստէն 6 սաաթ գատար մէսաֆէտէ պիր
չէհրի մէշուր օլուպ , 1680 թարիլին տէն 1789
սէնէսինէ գատար , ֆրանսըզ գրալարը , պու
մէմէքէթտէ իգամէթ իյլէմիշէր , վէ շիմտիլէր
տէ 3:000 նուֆուս գատար սէքէնէսի վարտըր :
Ֆէգաթ պու շէհրտէ քէային , վէ վէրսայ սա-
րայը վէ պաղէսի տինմէքլէ պիւթիւն տիւնեատէ
չէօհրէթշուար օլմուշ օլան սարայըն վէ պաղէնին
կիւզէլլէի , կէօրիւլուպ վէ սէյր ու թամաշա
օլմաղըգճա իսէյալ օլունուր շէյ տէյիլ տիր ,
արթըգ , օլ սարայը մէգպուրսէ պուլունան ան-
թիգալէրին , Եանի Եօնմա սուրէթլէրին վէ միւ-
րէսսամ թասլիլլէրին թարիֆի գալէմլէ միւմ
քին օլմայուպ , անճագ կէօրմէկէ միւհիւմաճ պիր
քէյֆիլէթ տիր . հաթթա , հէման Փարիսէ կի-
տէն . քէս հիլ տէյիլ իսէ պիր տէյիւ շէհրի մէգպու-
րու կէօրմէք ֆարզ կիպի պուլունտուլունտան ,
Փարիստէն վէրսայէ , Եէվմիլլէ իքի գօլտան տէ-
միր Եօլ արապալարը չըգմագտէ օլուպ , պիլլէր-
ճէ Եօլճուլար թաշըմագտէ տիր ,

Պաւրաճըգտա պիր աճ ու օ՛ֆ շէքէրէք սիւ-
քիւթ օլունսա Եէրի տիր . . .

րազմէն, նեղտի ուղում ուժիւնունը ատի-
տէ, բէնասիւններնտէ, պու ազաւմ զաթը
գրաւիյէթլերնէն թագտիւմ օլունաճագ
հէր պիր էշեայի զիյգըմէթ, վէ հէր պիր
իճրայի բիւր զիյնէթլերտէն պինլերճէ
զիյատէ, գապուլիյէթի սէնիյէթլերնէ
շայէսթէ վէ էրզան պույրուլաճաղի էմէ-
լի էլլէպի չաբիրանէմտէն տիր էֆէնտիւմ¹:

Վրալը մէգպուրուն միւրատը իւզ-
լէ, Բարմանթիյէ հուզուրի գրաւիյէթ-
լերնէն թագտիւմ օլունուպ, բաթաթէս
հագգընտա պիր թագըմ միւսահէպէթէ
կիրիշիւտիթտէ, մերգումուն իպրազ իյ-
լէտիկի զայրէթ ու սէպաթ, լուի հագ-
լէթլերնէն բեմալ մէրթէպէ գալլինէ
թէէսիր իյլէտիկիտէն, մահսուլու մէգ-
պուրուն պէհէմէհալ իլերուլէյիպ ումու-
մի օլմասը հագգընտա լազըմ կէլէն սայ ու
իզտամաթըն իճրասըն թէհահիւտ իյլէ-
միւտիր:

Տէվաթ

ՀՕԼԼԵՏԵՅԻ ՇԼՏԻՏ

ԻՆՍԱՆ ԵՖՅԻՃԻ ՎԱՏԸՆԿԻՐ՝

Ֆրանսիաց ալիմլերնտէն թագ Ա-
րախօնուն սէյեհահաթ քիթապընտա, շու-
աթիտէքի մէհլ իւզլէ, Հօլանտայի ճէ-
տիտ եապանիլերնէն ըիվայէթլերի պահս
օլունուր իսէ տէ, մերգումուն սէյլէյիշ-
լերի թաֆսիլիճէ օլտուղունտան, պիզ-
լէր եալընը խիւլասէյի թէրճիւմէսի-
նէ միւպաշէրէթ իտէրիզ:

Իօրիօն, Ֆուրնիէ, Ատամ, վէ պիր
գաշ տօսթլարըմ թարաֆլարընտան մէգ-
պուր եապանիլէրէ, պալը օլունաճագ նէ-
վիտէն շէյլէր թագտիւմ օլունումուշ իսէ
տէ, մերգումուլէր եինէ պիզլիւմ քիշիմիզտէ
կէզիպ, հաթթա սէքիզ քիշի գատար,

¹ Գէլէճէք տէֆաքի միւնատիմիզտէ, պու ըիվայ-
թին պաղըսը իլէ պէրապէր, մէգքիւր վահշի ա-
տէմլերն սուրէթլերի տախի վազ օլունաճագ
տըր:

եալընը պէնիւմարգամա տիւշտիւլէրն-
տէն, պէն պիր թէքէյէ թօղու թըր-
մանմաղէ պաշլատըղմտա, անլէր իսէ ա-
ճէլ աճայիպ սէսլէր վէ կիւրիւթիւլէր
չըգարըպ, էլլէրինտէ պուլունան պալը
քէմիքլէրնտէն մըղրագլէրնի վէ սօբա-
լէրնի սալլայարագ, կէրու կէրու չէքի-
լիպ, վէ պանա կէմիմիզի կէօսթէրէքէ,
քէնտու տիլլէրինճէ, «այէրգատէ» եա-
նի, տէֆ օլ կիթ շուրատան, տէյու չա-
ղըրմաղէ պաշլատըլար. ֆէգաթ պէն եի-
նէ տիյնէմէյուպ, կիւյա քի քէնտուլէրի-
նէ, տիւշման տէյիլ, իլլա տօսթլում տի-
մէք իսթէյէրէք, ալէսսէվլէյէ նիչէ սայիր
եապանիլերնէն անլատըղլարը, վէ տօսթ
մանասընտա օլան, թայօ, քէլիմէսինի
թէքէլլիւմ իթմէկէ պաշլատըմ իսէ տէ,
քէլիմէյի մէգպուրէտէն հիչ պիր շէյ աւ-
լամայարագ, տահա զիյատէ հայգըրըշ
վէ պաղըրըշլարըլա թաղլարը աքս իթ-
տիրմէկէ պաշլատըլար:

Կերքի պէլիմտէ պիր թապանճամ
վար իտիյսէտէ, պիշարէլէրի աճրտըղըմ
տան, ճանլարընա զըմագ իսթէմէյուպ,
իլլա էօյլէ պիր եապանիլերնէն հըրս ու զա-
զապընը թէպքին իտէպիլլէճէք, սայիր
պիր թարիզ արայարագ, էսկի զէմանտէ,
Օրֆէ տէնիլէն մէշուր իսանէնտէնիւն,
քէնտու վալիտէսինի ճէհէնէմտէն գուր
թարմագ միւրատիյլէ, օրատա հաղըր
պուլունան պէքճիլլերնէն զազապընը, մա-
լիք օլտուղու խուպ ալաղընըն սայէսին-
տէ, տէֆ ու իզալէ իտէպիլլիկի կիպի
պէն տախի, թապանճա վէ գըրըճ էէրնէ
ֆլաու.թամը հլէ ալուպ, աճէպա մուսի-
զա սէսինտէն վահշի եիւրէքլէրնէն պիր
թէէսիր օլապիլիր մի արզուսի իլէ, պա-
ղը հալալէր վէ մագամլէր չալմաղէ պաշ-
լատըղըմտա, հագըգաթէն ֆլաու.թուն
սէսի ճիւզիճէ թէէսիր իյլէտիկիտէն
մերգումանտէն իքի քիշինին աճայիպ սու-
րէթտէ սըչըպըպ օյնամաղէ պէտ՝ իյլէ-
տիլլերն սէյր իյլէտիկիմտէ, հատտէն
էֆզուն մէմուն ու մէսուր օլարագ,
ֆէգաթ տահա զիյատէ միզաճլարընա
ույիլուն հարաքէթտէ պուլունամագ նիյէ-
թիյլէ, վէ տահա էյի սուրէթտէ չալ-
պիլլիկիւմ չար բաքէլէրի ճէպիմտէն չը-

գարբայ չարմաղէ միւսկատերէթ իյլէտի-
կիմտէ, արթըգ օլ պիզիմ վահշիւէր իպ-
րնաղը հօշնութիյնթ պիւրէ, հէր պիւր ա-
զայարնա, պիւրէր տիւրիւ աճայիպ ա-
ճայիպ հարաքէթէր իթտիւրէրէք, սըչ-
րայըպ րազս իյլէծիքլէրինտէ, մէրգու-
մանտէն ծն ատըմ գատար կէրուտէ տու-
րարագ, էթվար ու շէքլէրինի, լայըգը
վէճճ իւզըն սէյր ու թէմաշա իտէպիւ-
տիմ:

Սէրգումանըն պոյլարը բէքտէ ու-
զուն օլմայրպ, իլըս օրթա պոյտան պիւր
աղ տահա եիւքսէքճէ, վէ սաշարը նէ
պիզիմքի կիպի եաթկըն վէ տիւզ, վէ
նէտէ արէպլէրինքի կիպի զըվըրճըգ օլ-
մայուպ, իլըս ֆիթիլ ֆիթիլ օլմուշ, վէ
տիքիլէ տիքիլէ գալմըշ, ալըլարը վէ գա-
ֆալարը եասսըճա օլուպ, կէօղլէրի ու-
ֆագ, ֆէգաթ բարլագ, պուրունլարը
եասսը վէ եայկըն, եանի աղըզլարընըն
հիզասընա գատար եայլմըշ, վէ աղըզլա-
րը իսէ օլ գատար պիւյիւք քի, հէման
գուլագլարընա գատար աշըլմըշ, ումուզ-
լարը տար վէ սիվրի, կէօքսլէրի գըլը վէ
իէրի թօղըն չէքիլմիշ, գարնլարը հատ-
տէն զիյատէ թաշըն վէ եիւքսէք, պի-
լէքլէրի վէ տիզլէրի զայէթ իւլ զայէ ին-
ճէ, լաքին պուլմուն մուղայիւրի օլարագ,
էլէրի վէ այագլարը աշըրը մէրթէպէլէր-
տէ իրի վէ պիւյիւք, տէրիլէրի հէմ սի-
յահ վէ հէմտէ պիւր ֆէնա եաղ գօգու-
սու կէլմէքտէ, վէ վիճուծիլէրի իւզէրին-
տէ իսէ, քէնտուլէրճէ պիւր սիւս սայլըն
գըրմըզը վէ պէյաղ ըէնքլէր իլէ էնլի լէ-
քէլէր եաթըլմըշ օլտուղունտան, օլ տէ-
րէճէ չիքլին պիւր հիյէէթ ու հարաքէթ
լէրի մէվճուտ իտի քի, կէօրէն քէսին
իւզէրինտէ, հէր հալտէ պիւր նէվի, էսէ-
րի տէհշէթ ու նէֆրէթ արըգ օլմագտէ
իտի:

Սէգքիւր եապանիլէրին պէյնին-
տէ, էտէպ ու ութանմագ տէնիլէն հալ,
գէրրէճէ պուլունմատըղընտան, կէրէք
էրքէլէրի վէ կէրէք գարըլարը, պիւ-
թիւն պիւթիւն անատան թօղմա չըպլագ
օլուպ, վէ էրքէլէրտէն պազիսինին սա-
ղալարը տախի վար իտի: Սէ գարըլար-
տէն պիւրիսինին չօճուղու պէրապէր օլ-

տուղունտան, մէրգումու պաղէն էլինտէ
թութմագտէ, վէ պաղէն իսէ, օլիւր նէ-
վի թիւլ իւզէրինտէ, հայվան տէրիտի
բարչասը իլէ եանընտան ասմագտէ իտի:
Նիհայէթ իլէրինտէն պիւրիսինին, չար
բարէլէրիմին սէսինէ օյնամագտէն եօրու-
լարագ, պանա թօղըն եազընճա կէ-
լուպ, վէ էլինագէ պուլունտան, օլ իչի գըր-
մըզը աշը պոյասը տօղը պիւր ճինս թուլու-
մու պանա իզհար, վէ էկէրչի չար բարէ-
լէրիմի քէնտուլէ վէրիւր իսէմ, քէնտուսի
տախի, մուգապիլ օլարագ, մէգքիւր պօ-
յայը, պանա վէրէճէկին իշմար իթտիք-
տէ, կէրչի մէրգումուն օլ թէքլիֆին գա-
պուլէ շայան կէօրմէտիմ իսէ տէ, տիկէր
թարաֆտան տախի, թանէսի ծն փարա-
լըգ պիւր նէվի քիւլիւք այնա կէօսթէրուպ,
վէ մէգպուր այնայը եէր իւզէրինէ վագ
պիւրէ, օրատան ալմասըն, վէ պէտէլ
օլարագ, քէնտուտէ պուլունտան պոյա
թուլունտան օրատա պրրագմասըն, իշա-
րէթ իլէ անլթթըրգտան սօնրա, կէրի
չէքիլտիմ: Վէրչի պատէհու մէրգում կէ-
լուպ այնայը ալըր իսէ տէ, պիզիմ թէր-
պիյէլի ահալիմիգտէ, գուրնագլըգ տէնի-
լէն հիլէքեարըզ, տէրքէար օլտուղու
միսիլլիւ, մէկէրչի եապանիլէրտէ տախի
պուլունտուղունտան, պոյայը պրագմագ-
սըղըն, կէրու չէքիլտի:

Սէ սօնրա Բէլիւն վէ Ատամ կէ-
լուպ պանա գալունտուղարընտա, եալը-
յա թօղըն ինտիք իսէ տէ, եապանիլէր
տախի, ասլա գօրգու վէ ֆիթուր կէ-
թիւրմէքսիլին, արգամըզ սըրա կէլտիքլէ-
րինտէն, օրատա տախի էէնի պաշտան
ալըզլէրիշ պէճայիլինէ պաշանըրտըղըն-
տա, ֆուրնիյէ անլէրտէն պայաղը պիւր
սօքա ալըպ, վէ գարըլըզ օլարագ, պիւր
իչ թօնու վէրտիկինտէ, եապանիլէր իչ
տօնունուն նէ իտուկին, վէ նէ իլէ եա-
րար օլտուղուն անլայամարգլարընտան,
էօլլէ պիւր զիյգըլմէթ հէտիյէյէ, պիւ-
թիւն արգատաշարըն հիսսէմէնտ իլէ-
մէք նիյէթիլլէ, հէման բարէ բար-
չա իտիւպ, պէյնիլէրինտէ բայլաշըրտան
պաշգա, հաթթա, վէրտիկիմիզ պիւր
բարչա թէնէքէյի իսէ, կէօթիւրիւպ,
էրքէլէր գարըլարա թագտիմ, վէ մէր-

գումէլէր տախի , մէմնունիյէթի տէրու-
նիյէլէրին թէֆՏիմ իյլէտիքէրին կէօր-
տիւկիւմիւզտէ , հայրէթտէ գալորգ :
Տէփփ

Ի Մ Ի Դ Ի Մ Ե Լ

Ս Ո Ւ

Վիւրէյի արզամըզըն տէօրթ գըամ
տա իւլ գըսմընը իհաթա իտուպ , քիւլի
զուրուհուն , եանի վէրէք հայլանաթըն ,
վէ կէրէք նէպաթաթըն (օթ ճիւսի)
թէշքիւթըն ճիւսիյէլէրինէ , վէ հօմրիւ
թէայեիւլէրինէ պաշըքա սէպէպլէրտէն
պիւրիսի , վէ հաթթա պիզըթ քէնտու
վիճուտիւիզին տախի , օն բայտա սէքիզ
տօգուլ բայ գատարընըն թէշքիւ ու
թէրթիպինէ պիր հօսսը աղիմ օլտուգ-
տան պաշգա , իհսանը Եարատանընը վէ
պայիսի հօմրիւմիւզ օլան սուլուն , նէ
օլտուգուն , վէ նէտէն միւրէթթէպ ի-
տուկին պիւմէմէք , վէ եախօտ , պիւիպ
անլամաղէ զայրէթ ու հէվիւս իթմէ-
մէք , պայաղըքա ապէսիյաթտէն ատտ օ-
լունսա ճայիզտիր : Կերչի սու տէնիլէն
մատէնին , վէ եախօտ ճիւսին , տիւնեա
իւզէրինտէ , իլմ ու սանաթճաւտա տախի
հիսապըզ ֆախտէլէրի պուլունտուղուա-
շքեար իսէտէ , շիմտի քի հալ , պու խու-
սուստա ճիւզիճէ պիր պահս ու պէյան
իլէ իգթիֆա օլունուր :

Սու տէնիլէն մատէն , գաթէն եարա-
տըլըտա է էվիլէլ քի ատէպլէրին գըլա ու
իթիգատը իւզրէ , պաշը պաշընա , ա-
րըքա , պիր իւնսիւր վէ եախօտ պիր վի-
ճուտ օլմայուպ , իլլա իքի ճիւս հէվատան
եանի եիւզ բայտա սէքսէն տօգուլ բայ
գատարը , հէվայի հայաթիտէն (օկզի-
թէն) վէ օն պիր բայտէն ճիւզիճէ զիյա-
տէսի , հէվայի մէմնթիտէն (իտրօթէն)
թէրթիպ օլունարագ , սու հիյեթիւնի
քէսպ իյլէմիշ տիլ : Իլմի քիմեա մարի-
ֆէթիյէ վիզքիւր իքի հէվալար , պիրի
պիրէրինտէն այրտ օլունարագ , սու տէ-

յի պիւտիկիմիզ վէ կէօրտիւկիւմիւզ
ճիւսին , օլ անտէ , կէօլ իլէ կէօրիւմէզ
պիրէր հէվա հիյեթի քէսպ իտէրէք ,
պայիսի թէաճիւպի աղիմ օլտուղու , իլ-
մի քիմեայէ աշինա օլանլէրէ փուշտէ վէ
նիհան տէյիլ տիր :

Ըթէշ վասէթասըյա , սու եիւզ տէ-
րէճէ սըճագըզ քէսպ իյլէտիքտէ , գայ-
նամաղէ պաշըյալ վէ պուղույա թէպտիլ
օլարագ , պիր տամա սուլուն պին եէտի
եիւզ գաթ զիյատէ պիւիյիւպ եէր
թութմասը նիշէ թէճրիւպլէր իլէ ,
թաստիգ վէ թահգըզ օլունմուշ տուր :
Վէ հաթթա շունճա վաթօր մաքինալարը-
նըն , զարայիպ ու հիքմէթ նէվինտէն օլան
իճրալէրինէ , եալընըզ պու սուլուն սը-
ճագըզ իլէ եայըլըպ կէնիլէնմէսի հիք-
մէթի սայէսինտէ օլտուղու , շիւքհէտէն
միւսթէսնա տըր :

Սու տէնիլէն մատէնին , իքի ճիւս
հէվատէն միւրէքքէպ օլտուղու , 1800
թարիլէրինէ կէլինճէյէ գատար ուլում
ու մալիւմաթը պէշքիլէտէն նամալիւմ
գալմը , վէ օլ հէնկեամլէրտէ Վաթ վէ
Գալիւտիլ իսկիլիզ ալմիլէրինէ սարֆը
էֆքեարը քէսիլէլէրինէ , վէ իսթիլարա-
ճը վուգուֆիլէթի քէսէնտիտէլէրինէ
պատի օլմուշ իսէտէ , պու խուսուտա լա-
ղըմ կէլէն , քէմալ մէրթիպէ շան իւ-
շէրէֆ , Ս . Պերզէլիւսիւն հիւքմի թաս-
տիզըյէթինէ նէզարէն , անճագ ֆրան-
սըզ Լալօագիյէ մէշուր քիւմեակէրին
նամը նամիսինէ շայանպույրուլմուշ տուր :

Ըթէմիյէթ տատի հագգ տըր ,
շէրքէսէ օլմազ նասիպ ,
Սատ հէզար թէրպիյէ իթսէն ,
Պէտ ասըլ օլմազ էտիպ :

Վէ կէզէրին շէյտա կէօնիւ ,
Սէն սաֆա արզուսընտէ ,
շիճ կէօրտիւնմիւ շատան օլմագ ,
Անընըն եաղըսընտէ :

ԵԻՆԻ ՆՇԱՆԼԱՆՄԱՆ ԴԻՐ ՏԵԼԻԳՐԱՆԸ

1858

Լա լա լա լա, լա լա լա լա :

Պիժտի արժույ, արժարն էօմբիւմ,
Օլտուն շատան, մահզուն կէօնիւմ,
Թամ պէշ այտըր, պէքլէմէքսէն,
Գա լմատըլտը, թէհամմիւլիւմ,

Լա լա լա լա, լա լա լա լա :

Կիւնտիւղ խէյալ, կիճէ տիւշէր,
Ագլւմ ֆիքրիմ բայլաշտըլէր,
Շաշըրըպ պէն, տիվանէ վէշ,
Չէքէր իտիմ, ա՛հ ու զարէր :

Լա լա լա լա, լա լա լա լա :

Օ՛ֆ օ՛ֆ օ՛ֆ օ՛ֆ, օլտու ճանրմ,
Պէնիմ պէնիմ, ֆուլքէ հանրմ,
Սաֆա ճիւմպիւշ, հէր կիւն հէրտէմ,
Օգշատըլտը ճան ու պալւմ :

Լա լա լա լա, լա լա լա լա :

Կէօղէր գարէ, սաշլար սիյաշ,
Քիքրէքլէր օգ, քիւրաղ շիֆաշ,
Օրթա պոյլու, քէնտի շիւման,
Էօյլէ եարէ, քի՛մ չէքէկ ա՛հ :

Լա լա լա լա, լա լա լա լա :

Եանագլար ալ, դօնչէ տիհան,
Սաշլար ուղուն, ինճէ միյան,
Նէ՛ աղզը վար, նէտէ տէլի,
Պու թապիաթ, մէտհէ շայան :

Լա լա լա լա, լա լա լա լա :

Եա՛շա անամ, եա՛շա թէյգէմ,
Չէքէրէք ղայրէթի թամմէմ,
Թօլաշըպ նիչէ գաբուլար,
Պուլտուլար օ՛ֆ, մէլէքբարէմ :

Լա լա լա լա, լա լա լա լա :

Էլպէթ պիր կիւն, պէնտէ կիտէր,
Պիր գաշվէտէ գարար իտէր,
Կէօրիւրիւմ նուր ճէմալիւնի,
Վ իրմէղ իսէ մէվլամ քէտէր :

Լալալալա, Լալալալա :

հի հի հի հի, հի հի հի հի

*Պու շիւրէրտէ տիգգալթէ շայան շու վարտըր
քի, զէմանէմիզտէ ալէսսէվիյէ, կէրէք էրքէքլէր վէ
կէրէք գարըլար թարաֆլարընտան, ղէրրիճէ ատապ
ու թէրսիյէ վէ ուլում ու մալիւմաթ արաշթըրըլ
մայրպ, անճաք հիյէթ ու սիւսէ իթիպար օլուն մադ
տէ տիր : Վէ տէլիգանլըն շիւրիւն մադամընը պուլ

1 Եիւրէք :

2 Տօտաղար :

6 Պու թօհաթ տըր քի, գըղը հիւ կէօրմէմիւլ էքէն
այա պէնգէտիր :

ԵԻՆԻ ՆՇԱՆԼԱՆՄԱՆ ԴԻՐ ԳԸԶ

1858

Քէնտի սարաֆ իմիշ, ատրտա Օննիք,
Նէ՛ կիւղէլ եարաշտը Օննիքէ ֆուլքէ,
Ուխտում գապուլ օլտու, իրտիմ միւրատէ,
Հասէտինտէն էօլսին, վէրէմ Բէրուլքէ :

Պօյու ուղուն ումուշ պլըլգլար գումրալ,
Օլ չաթըգ գաշլարը, էմսալը հիլալ,²
Իրի կէօղ իւսթիւնտէ, գըլուպ մէքէանը,
Գալպի տիւլթէրանը՝ եագարմըշ տէր հալ :

Պէլաէ ալթուն սաաթ, բարմագտէ խաթէմ,
Պաշգա քէաթիպ ֆէսի, բիւսկիւլ օն տիրհէմ,
Այագտա լաւթիքլէր, էլտէ պալէնա,
Վ ուրարագ էքլէրէ, կէղէրմիւշ հէրտէմ :

Կիւտէրի էլտիվէն, բանթալսն գաղմիր,
Բակլան՝ արգատա, հիւ պիւլմէղ թամիր,
Էլմասը տիւլմէլէր, կէօքսիւնտէ եանար,
Օլ թիւթիւն քէսէսի, հէմ շալ հէմ գիւշմիր :

Սէսի բէք կիւղէլմիւշ, շագաճը հէմտէ,
Մօտայա չօգ մայիլ, հէմ եէքթա՛ սիւստէ,
Նէ ղաղէթա իլին, վէ նէտէ քիթապ,
Սարֆ իթմէղ իմիշ հիւշ, վաթթին պիհուտէ :

Կէղիպ թօլաշմագ օ՛հ, կիւլիւպ օնամագ,
Հէր սէնէ ատայա, եաղըլալ չըգմագ,³
Զաթէն թապիաթը օլտուգտան պաշգա,
Ասլա սէվմէղ իմիշ, ֆէրաճէ եաշմագ :

Եաշաթըն գըլաղուղ Միւճէվէր տուտու,
Քի պէօյլէ էրկիտի, արատը պուլտու,
Տէյիլ սալթ պին ղուռուշ, տախի տէ օն պին,
Ասլատա էէրիտիր, չիւն չօգ Էօրուլտու :

Ա՛հ վարըմըշ իւշ մաշ, տաշա տիւլիւնէ,
Նա՛սըլ սապր իտէյիմ պիւլմէմ՝ օլ կիւնէ,
Օննիք աղամ կէլաէ գաբու էօնիւնտէն,
Պագըպ օլտամ խէնտան՝, պարի էիւղիւնէ :

մագ իլին, օլ գուլթու գամաղընտան, հէման էքի
արըն պօյունտա պիր թապուլուրատը օլան արապըն,
աճալիպ վէ տիվանէճէ հիյէթլէր վէ հալէր իլէ,
« կէալուր գըղը, եագար պէնի », . . . վէ տաշա
նիչէ էտէպսիլըճէ թիւրքիւլէր իլէ՝ գուլանտըղը, վէ
պիլգիմ տուտուլարըն վէ հանրմլարըն բաղար Էօրթու
վէ պաշլըճա իւ կիւնլէրի, փարալար վէրէրէք տիյ
նէտիքլէրի, վէ գաշգաշա իլէ կիւլիւշտիւքլէրի մա
գամը տէր խաթըր իթմէք վէ եախօտ էյրէնմէք լա
ղմ կէլուր . . . :

1 Կիւլա, իլքին տէլիգանը Բէրուլքէի ալաճաղմը :

2 Եարըմ այ :

3 Գըղ :

4 Պիր նէվի կէնիլ փալթօ :

5 Էլիւ Էօգ :

6 Սէվմէք :